

Ljudevit Jonke kao Jezikov urednik i suradnik

Ham, Sanda

Source / Izvornik: **Jezik : časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, 2007, 54, 86 - 93**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:250251>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

vijek, kako sam pokazao u svome članku: Jonke – jezikoslovac rođen pod nesretnom zvijezdom.⁷ Taj sam članak zbog potpunije slike koju daje o profesoru Jonkeu kanio u početku dati uredništvu da ga ovom prilikom opet objavi jer bi bilo dobro da čitatelji Jezika vide u kakvim je prilikama živio i radio.⁸ Kad se to ima na umu, onda se vidi da su njegove zasluge još veće jer ih je ostvario u veoma nepovoljnim prilikama i za njega i za hrvatski jezik.

Sažetak

Stjepan Babić, sveuč. prof. u miru, Zagreb
UDK 811.163.42-26(091), znanstveni članak,
primljen 20. prosinca 2006., prihvaćen za tisak 20. veljače 2007.

Professor Jonke's Merits for Croatian Linguistics

The author discusses the merits of Dr Ljudevit Jonke, university professor of standard Croatian language at the Philosophical Faculty in Zagreb. Professor Jonke made invaluable contributions to the study of Croatian language problems of the 19th century, as well as to the study of modern standard Croatian language in the second half of the 20th century and to the spreading of Croatian language culture. He fought for the characteristics and specific features of the Croatian language and cared for new generations of scientists. Above all that, he was also meritorious in other fields of science closely related to the study of language.

LJUDEVIT JONKE KAO JEZIKOV UREDNIK I SURADNIK

Sanda Ham

Biti urednikom časopisa Jezik koji u podnaslovu ima zadani okvir hrvatskoga književnog jezika nije ni danas lagano, a kako je bilo u razdoblju jezičnoga unitarizma u Titovoj Jugoslaviji, vremenu političkih pritisaka i neslobode, teško je zamisliti.

Prvih 17 godišta Jezika i 17 takvih teških godina iznio je Ljudevit Jonke na svojim leđima – postao je Jezikovim urednikom samo dvije godine prije Novosadskoga dogovora, a urednikovanje je napustio dvije godine poslije Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskoga jezika.

Uređivanje časopisa Jezik isprva nije bilo namijenjeno Lj. Jonkeu, provedba u djelo zamisli Hrvatskoga filološkoga društva o pokretanju časopisa za normativna pitanja suvremenoga hrvatskoga jezika povjerena je Stjepanu Ivšiću, a Lj. Jonkeu bilo je namijenjeno mjesto u uredništvu. S. Ivšića zdravlje nije služilo tako dobro

---

⁷ Hrvatsko slovo, 25. 7. 1997., Zagreb, str. 32.

⁸ Odustao sam jer ću ga možda unijeti u jednu svoju buduću knjigu.

da bi mogao pokretati novi časopis, pa je Jezik dopao u Jonkeove spasonosne ruke. Tako je Lj. Jonke naslijedio Ivšića i prije nego što je Ivšić preuzeo poslove glavnoga urednika, a i ime je časopisu već bilo zadano – HFD nije prihvatilo Ivšićev prijedlog da se novi časopis nazove Hrvatski jezik,¹ nego je prihvaćen prijedlog tadašnjega predsjednika HFD-a Antuna Barca i časopis je tada nazvan onako kako se i danas zove: Jezik, časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika.²

Jonkeovo je urednikovanje započelo 1952. kada se u rujnu pojavio prvi Jezikov broj. Uređivao ga je punih 17 godišta, do lipnja 1970. Godište 18., od rujna 1970., imalo je novoga glavnoga urednika – Stjepana Babića.³

Lako je izračunati da je od 1952. do 1970. trebalo biti 18 godišta, a ne 17. Nije riječ o neredovitu Jezikovu izlaženju ili uredničkom nemaru,⁴ nego jednu izdavačku godinu, 1960.–1961., Jezik nije izlazio zbog odluke svojih urednika. Riječ je o jednogodišnjoj stanci između 8. i 9. godišta. Službeni je razlog tomu, prema riječima Lj. Jonkea:

„Ove jeseni časopis »Jezik« ulazi u devetu godinu svojeg izlaženja. Mala stanka koja je zbog zauzetosti urednika i suradnika nastala u izlaženju sada se prekida...“⁵

Pravi razlog nije teško pogoditi, ako se imalo poznaju jezične (ne)prilike 60-ih godina – u skladu s Novosadskim dogovorom i novosadskim pravopisom, Jeziku je valjalo promijeniti *hrvatski* podnaslov u *hrvatskosrpski*, a čini se da Jezikovu uredništvu to nije bilo po volji. Lj. Jonke o tom vrlo suzdržano piše, ne kao o promjeni, nego kao o proširenju imena i širokogrudnoj odluci – onako kako se već u to vrijeme i moglo o jeziku pisati:

„Kao što su čitaoci primijetili, u podnaslovu časopisa »Jezik« proširen je naziv hrvatskoga jezika u hrvatskosrpski jezik. To je učinjeno prema zaključku upravnoga odbora Hrvatskoga filološkoga društva od 16. veljače 1961., a u skladu s novosadskim zaključcima o hrvatskosrpskom jeziku i pravopisu iz godine 1954... Nadamo se da će čitaoci »Jezika« pravilno shvatiti ovu širokogrudnu odluku obadviju strana koja odgo-

¹ Isti je naslov imao časopis koji je izlazio samo jedno godište, 1938.–1939., izdavalo ga je Društvo Hrvatski jezik u Zagrebu, a uređivao ga S. Ivšić. Taj će časopis Uredništvo Jezika 1969. nazvati jedinim pravim Jezikovim prethodnikom u Hrvata. O tom piše u Jezikovu članku: Časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, god. 17. (1969.–1970.), br. 1., str. 31. Makar je uz ovaj članak potpisano Uredništvo Jezika, čini se da ga je napisao Stjepan Babić jer cijeli ulomak iz toga članka čitamo u Babićevu članku o Jeziku: „Jezik“ – časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, Spomenica Hrvatskoga filološkoga društva 1950 – 1980., a malo je vjerojatno da bi S. Babić preuzimao tuđe riječi i pripisivao ih sebi.

² O povijesti časopisa Jezik, urednicima (pa i uredniku Jonkeu), suradnicima i Jezikovu imenu, govori S. Babić u članku „Jezik“ – časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika, tiskanom 1980. u spomen-knjižici HFD-a: Spomenica Hrvatskoga filološkoga društva 1950 – 1980.

³ S. Babić uređivao je Jezik punih 35 godina, do 2005., do 52. godišta. Od tada Jezik uređuje autorica ovih redaka.

⁴ Jezik izrazito redovito izlazi u 5 brojeva godišnje.

⁵ Lj. Jonke, Deveto godišta »Jezika«, Jezik, god. 9. (1961.–1962.), br. 1., str. 25.

vara naučnoj spoznaji. To dakako ne znači da se u privatnom životu jezik mora samo tako nazivati i da to mora biti baš uvijek.“⁶

Hrvatski je podnaslov vraćen već u 17. godištu, 1969. To znači da je Lj. Jonke pokrenuo hrvatski časopis i iz hrvatskoga, a ne hrvatskosrpskoga časopisa, otišao. Nije napustio časopis, ili otišao zbog kakvih radnih ili suradničkih poteškoća – prepustio ga je mlađima kao što već profesor svoje djelo spretno i voljno prepušta svojim nasljednicima koje je sam izabrao i usmjerio.⁷

Teško je razdvojiti Lj. Jonkea Jezikova urednika od Lj. Jonkea Jezikova suradnika. Budući da je istodobno uređivao Jezik i pisao za Jezik, naravno da su se dvije važne uloge preklapale. S. Babić pobrojio je radove koje je Lj. Jonke objavio u Jeziku, riječ je o 141 radu; od toga su 133 rada za Jonkeova urednikovanja, a tek osam nakon što je napustio tu dužnost. Posljednji mu je uredničko-suradnički rad bio Kriza oko rječnika književnoga jezika u 4. broju 17. god., 1970.

Podatci koji su ovdje navedeni razlikuju se od podataka u postojećim bibliografijama Jonkeovih radova. Ovdje je navedeno mnogo više radova objavljenih u Jeziku nego u tim bibliografijama.

Popis od 42 rada koje je Lj. Jonke objavio u Jeziku naveden je u Zborniku radova Prva sušačka gimnazija u Rijeci 1627.–1992.⁸ Razlog što je ondje navedeno tako malo radova leži i u tom što su popisani samo članci, a manji su prilozi izostavljeni. Budući da je riječ o krupnoj razlici – čak 99 radova, treba znati i da je Lj. Jonke pisao mnogobrojne vijesti i osvrtne, a vijesti su češće potpisane s Uredništvo (Ur.).

Opširna kronološka bibliografija Jonkeovih radova koja je u knjizi objavljenoj 2005. koju je priredio Ivan Marković: Ljudevit Jonke, O hrvatskome jeziku u *Telegramu* od 1960. do 1968., također nema svih sitnijih radova iz Jezika, pa ni onih potpisanih s Uredništvo (Ur.).⁹

Tako u bibliografijama nema Uvodne riječi, prvoga članka u prvom broju Jezika. Naravno, potpisano je Uredništvo, ali se po načinu pisanja i temeljnim mislima vidi da je riječ o Jonkeovu radu.

Taj je članak programatski – najavljuje opseg i dubinu Jezika, njegovo tematsko i jezikoslovno usmjerenje – pisat će se o pitanjima suvremenoga književnoga jezika na suvremeni način (o povijesnim pitanjima koliko ona zadiru u suvremeni jezik), poštovat će se pri tom princip elastične stabilnosti i višefunkcionalnost, poštovat će se hrvatska tronarječnost, odgovarat će se na čitateljska pitanja.

---

⁶ Lj. Jonke, Promjena u nazivu časopisa, Jezik, god. 9. (1961.–1962.), br. 1., str. 32.

⁷ S. Babić, Jonkeov nasljednik u Jeziku, svoju je sveučilišnu karijeru započeo kao asistent Lj. Jonkea.

⁸ U tom je Zborniku na str. 91.–92. Višnja Šeta priredila Bibliografiju radova Ljudevita Jonkea objavljenih u časopisu Jezik 1952. – 1979. godine.

⁹ Doista je teško znati tko se krije iza takvoga potpisa, poglavito što je neke tako potpisane članke i u vrijeme Jonkeova urednikovanja pisao S. Babić. Navedena je bibliografija opširna, od 443. str.

„Uredništvo će u ovom časopisu rado odgovarati na sva pitanja, koja mu se budu postavljala, imajući uvijek na umu da je prvi i najvažniji zadatak našega časopisa da pomaže onima kojima je pomoć u jeziku potrebna. Tako će se uklanjati teškoće, koje se javljaju i kojih još uvijek ima dosta. Svojim snagama i snagama svojih suradnika nastojat će se oko usavršavanja književnoga jezika i odabiranja u njemu onoga, što je najbolje, najljepše i najpravičnije i što je postalo zajedničkom svojinom najboljih književnika na hrvatskoj i srpskoj strani.“¹⁰

Kako je u navodu rečeno, kako je Lj. Jonke zadao, tako je uglavnom do danas u Jeziku ostalo, čak su i tri temeljne rubrike iste – članci, Pitanja i odgovori, Osvrti.

Važno je pobliže izreći ponešto o posljednjem retku u Jonkeovu programatskom članku, o *književnicima na hrvatskoj i srpskoj strani*. Važnost se pravilnoga poimanja tih Jonkeovih riječi pokazuje neobično bitnom i za shvaćanje Jonkeova ukupnoga jezikoslovnoga i uopće, filološkoga i kulturnoga rada, a u ozračju ovoga članka, Jonkeova ravnjanja Jezikom. Riječ *ravnjanje* kao riječ koja izriče osobit odnos Jonkeov prema Jeziku nije pretjerana. Lj. Jonke je u Jeziku i Jezikom doslovce ravnao radovima i tim radovima donekle oblikovao javno mišljenje, utjecao na nj i donekle djelovao na jezikoslovni, kulturni, ali i politički život svojega doba.¹¹

Jonkea danas neki jezikoslovci javno optužuju za jezični unitarizam i vukovštinu ili ga takvim prikazuju. Naravno da su te javne optužbe novijega postanja jer za Jonkeova života tako nešto nije moglo biti javno izrečeno kao optužba budući da su unitarizam i vukovština službeno bile vrline, a ne mane. Znači li to da je Lj. Jonke i Jezikom za svojega uređivanja ravnao unitaristički i vukovski, znači li to da rečenica o *književnicima na hrvatskoj i srpskoj strani* programski zadaje Jeziku unitaristički okvir?

Makar je postavljeno pitanje retorsko, ipak bi trebalo odgovoriti na njega budući da u Jeziku za Jonkeova urednikovanja čitamo o *hrvatskom i srpskom jeziku ili hrvatskosrpskom*, a u nekih Jezikovih suradnika čak i o *srpskohrvatskom standardu* (i to kad govore o hrvatskom jeziku). Odgovor se traži tim više što mladi jezikoslovni naraštaji čitajući stare brojeve Jezika mogu biti navedeni na pogrešne zaključke o Jonkeovu i Jezikovu jezikoslovnom i normativnom smjeru.

Lj. Jonkea i Jezik ne valja gledati izvan povijesnoga ozračja, a ne valja ni to ozračje gledati kao puki izgovor za moguće unitarističke smjernice. Valja pregledati Jezike (koji su dijelom Jonkeova ukupnoga stvaralaštva) i na temelju građe koju oni donose, na temelju radova, autora, jezičnih savjeta, osvrti i rasprava donijeti zaključke.

---

do 483. str., priredili su ju Sanja Slukan i Ivan Marković, a u Napomeni uz *Bibliografiju* (str. 444.) rečeno je koji radovi nisu uvršteni.

¹⁰ Uredništvo, Uvodna riječ, Jezik, god. 1. (1952.), br. 1., str. 2.–3.

¹¹ O tom opširno piše S. Babić u članku Jezična politika profesora Jonkea, Hrvanja hrvatskoga, Zagreb, 2004., str. 165.–166.

Tako se pokazuje da je Jonkeov zaziv *književnika na hrvatskoj i srpskoj strani* formalne i deklarativne naravi, a sadržajno je Lj. Jonke s Jezikom na hrvatskoj strani. To već obilato potvrđuje prvi Jezikov broj u kojem poslije Jonkeova programatskoga članka slijedi Skokov članak O jezičnoj kulturi. Misli su iz toga članka po mnogom postale temeljne za hrvatsko jezikoslovlje i u njima prepoznajemo građu za štit kojim se hrvatski jezik branio od unitarizma u dolazećim godinama; taj članak na opširniji i drugačiji način iznosi iste misli kao i Jonkeov programatski, uvodni članak – uredničko je umijeće pokazalo svoje hrvatsko lice.

Skokov članak, makar posve prigodno svomu vremenu, obiluje marksističkom, socijalističkom i komunističkom retorikom, otvoreno govori o napuštanju vukovskoga (a tako i unitarističkoga) naslijeđa. Tako se uz parolaške rečenice: „... kad se naša zemlja nalazi na odlučnoj prekretnici, na prijelazu iz kapitalističkoga sistema u socijalistički.“ nalazi i rečenica o *neprihvatljivoj Vukovoj govedarštini* kada se govori o rječniku. Makar se u članku ne citiraju praški jezikoslovci, jasno se prepoznaju misli praške škole o *književnom jeziku i dobrom piscu*,¹² a te su misli za hrvatsko jezikoslovlje nove, dobrodošle i uperene protiv *govedarštine* i u prilog su hrvatskoj književnoumjetničkoj i književnojezičnoj tradiciji. Budući da je Lj. Jonke primijenio, razradio i proširio načelo *književnoga jezika i dobroga pisca*, a u obranu hrvatskih posebnosti,¹³ dobro je ovdje reći da je načelo „Piši kao što dobri pisci pišu“ postavljeno kao temeljno već u 1. Jezikovu broju, ali da ga je za hrvatske potrebe oblikovao P. Skok:

„Danas se već pouzdano može kazati, da je i na hrvatskoj i na srpskoj strani književni jezik (koine), kao i saobraćajni (langue parlée), koliko se na njemu osniva, znatno prerastao hercegovačko i dubrovačko, odnosno, istočno narječje, ostavivši ih kao provincijalizme iza sebe. Današnji naš književni jezik ne poklapa se više s određenim narječjem. Dobio je pečat u književnom izražaju Zagreba odnosno Beograda i ne može se više kao pravilo postavljati: „Piši onako, kako narod govori“, nego „Piši onako kako dobri pisci pišu“. Što je danas tome tako, razlog leži u političkom, kulturnom i ekonomskom razvitku naših glavnih kulturnih središta.“¹⁴

Taj članak i taj ulomak citira Lj. Jonke u svom članku: Specifičnost u normiranju hrvatskosrpskog književnog jezika,¹⁵ i tada zapravo izrijekom kaže da je krilaticu „Piši onako kao što dobri pisci pišu“ preuzeo od Skoka. Međutim, neprijeporno je da ju je Lj. Jonke u potpunosti razradio i primijenio u teoriji književnoga jezika i u normiranju. Već je i to jak prilog protiv tvrdnji o Jonkeovu unitarizmu bez obzira na neprestano dodavanje *srpske strane hrvatskoj* što je puki ustupak vremenu u

---

¹² O tome vrlo uspješno i utemeljeno govori u ovom broju Jezika Petar Vuković u članku U pozadini načela „Piši kao što dobri pisci pišu“.

¹³ Što se osobito jasno prepoznaje u njegovu radu Problem norme u hrvatskosrpskom književnom jeziku, Jezik, god. 13. (1965.–1966.), str. 8.–15. (Makar rad ima *hrvatskosrpski* naslov.)

¹⁴ Petar Skok, O jezičnoj kulturi, Jezik, god. 1. (1952.), br. 1. str. 6.

¹⁵ Jezik, god. 12. (1964.), br. 1., str. 1.

kojem se tada živjelo. Pokazuju to i drugi radovi u Jeziku za koje je Lj. Jonke, kao glavni i odgovorni urednik, bio i zaslužan i odgovoran. Primjerice, iz istoga prvoga broja – S. Ivšić piše o hrvatskom jeziku od vremena Š. Menčetića i M. Držića (a započinje posve apsurdnom usporedbom Majakovskoga i Držića – očitim dankom svomju dobu), dakle, ne od Karadžića; J. Hamm nastupa jezičnim savjetom protiv *slovenačkoga* (u korist *slovenskoga*) i u prilog izvornom pisanju tuđih imena; Lj. Jonke piše o Boranićevu pravopisu. Takva se urednička politika nastavila za cijelo vrijeme Jonkeova urednikovanja – s jedne strane dovoljno hrvatskosrpske deklarativnosti, a s druge strane dovoljno hrvatskih posebnosti, a sve to na osobit, jonkeovski razuman i pomirljiv način ili kako je to ocijenio S. Babić, Jonkeov asistent i nasljednik na uredničkom mjestu u Jeziku – dakle dobar znalac tadašnjih (ne)prilika:

„Naime, valja znati da je to bilo preddeklaracijsko doba i da su tada hrvatski jezikoslovci bili složni u osnovnome: svi su težili istomu cilju, samo su išli različitim putovima... tako nekako treba tumačiti i jezičnu politiku prof. Jonkea. On je nastojao da na najmiroljubiviji način dođemo do cilja, da to postignemo sa što manje rana, da po mogućnosti ne izazivamo bijes političkih moćnika.“¹⁶

Koliko se na Jezik odnosi, te se misli mogu potvrditi poglavito kada je riječ o novosadskom pravopisu.¹⁷ Lj. Jonke sudionikom je Novosadskoga dogovora i suautorom u pravopisu (i velikom i manjem, školskom izdanju), a uza sve to i u sve to vrijeme i Jezikov urednik, a Jezika su se, po samoj Jezikovoj naravi, i te kako ticale novosadarije.

Lj. Jonke redovito u rubrici Vijesti izvješćuje o radu HFD-a, ali poslije Novosadskoga dogovora i o radu povjerenstva za izradbu novosadskoga pravopisa čijim je članom bio kao predstavnik MH. HFD je, naime, odmah u početku svojega rada zacrtalo izradbu novoga hrvatskoga pravopisa, a ta je izradba tekla neovisno o novosadskim namjerama, ali i prije njih.¹⁸ Tako Lj. Jonke čitatelje izvješćuje o radu Pravopisne sekcije HFD-a i uznapredovalom radu na pravopisnim pravilima i rječniku već u 2. Jezikovu godištu; u 3. godištu donesen je tekst novosadskih zaključaka s opširnim Jonkeovim komentarom koji završava riječima: *Utrt je dobar put*, a u istom tom broju i izvješće s godišnje skupšine HFD-a gdje Lj. Jonke navodi sljedeće:

„U diskusiji je osvjetljen i težak položaj nastavnika hrvatskoga ili srpskoga jezika na srednjim školama, koji su tako reći prepušteni sami sebi u borbi za pravilan jezični

---

¹⁶ S. Babić, *Hrvanja hrvatskoga*, Zagreb, 2004., str. 165.

¹⁷ U sljedećem ćemo Jezikovu broju objaviti rad Nataše Bašić o Jonkeu i Novosadskom dogovoru (a onda i pravopisu).

¹⁸ S. Babić smatra da je izradba hrvatskoga pravopisa u HFD-u, kao znak da će Hrvati poči svojim jezičnim putem, ubrzala Srbe u pripremi Novosadskoga dogovora; o tom opširnije u Babićevoj knjizi *Temelji hrvatskomu pravopisu*, Zagreb, 2005., str. 88.–95.

izraz. Naglašeno je, da je dužnost svih nastavnika da im u tom pogledu pomažu služeći se u nastavi pravilnim književnim jezikom ijekavskoga govora bez obzira iz kojega kraja potječu. To zahtijeva ne samo propis školskih vlasti, nego i pravilno shvaćanje novosadskih zaključaka o jeziku i pravopisu, po kojem pojedinac treba da se prilagodi sredini u kojoj djeluje.¹⁹

I na taj način Lj. Jonke zapravo na Jeziku brodi jezikom – malo niz brzac, malo uz brzac, ali ne iz hrvatske rijeke.

Kao urednik Lj. Jonke ima osobiti taktiku – započne kakvim svojim radom temu koja je u prilog hrvatskomu jeziku, pa mu se onda u obradbi te teme pridruže hrvatski jezikoslovci, i to najuglednija hrvatska imena, nadovezujući se na njegovu temu, proširujući ju i produbljujući.

Riječ je ponajprije o P. Skoku, B. Klaiću, Z. Vinceu, S. Težaku, M. Mogušu, P. Šimunoviću, B. Finki, D. Brozoviću, S. Babiću, R. Katičiću, I. Škariću... Tako iz broja u broj, iz godišta u godište; na red su dolazile goruće teme koje su često bile pitanje opstanka hrvatskoga jezika:

- o jezičnoj kulturi (gdje se podupirao hrvatski jezik ili tezom o elastičnoj stabilnosti ili produblivanjem načela *piši kao što dobri pisci pišu*)
- o nazivu jezika (gdje se podupirao hrvatski jezik u dvojnomo *hrvatskosrpskom* imenu kada se to ime već nije moglo izbjeći)
- o pravopisnim pitanjima (gdje su se nastojale sačuvati hrvatske pravopisne posebnosti u novosadskom pravopisu, a najplodnija je bila rasprava o rastavljenom pisanju futura I.)
- o naglasnim pitanjima.

U prvim je trima temama Lj. Jonke bio izrazito suvremen i bitno se odmicao od tada još uvijek vladajućih vukovskih jezikoslovnih pogleda. To znači dvoje – odmicao se od unitarističkoga pogleda na hrvatski jezik (koliko je to god u vremenu političke stege bilo moguće) i odmicao se od mladogramatičarstva maretićevskoga tipa. Ne treba zaboraviti da je 1963., dakle u vrijeme 11. Jezikova godišta, treći put tiskana Maretićeva gramatika, a to treće izdanje nije naišlo na bitnija protivljenja u hrvatskoj javnosti, usuprot. Zahvaljujući svojoj praškoj naobrazbi, Lj. Jonke u hrvatsko jezikoslovlje ucjepljivao je drugačije jezikoslovne poglede.

Ipak, u naglasnim je pitanjima ostao posve tradicionalan i tvrdokoran uz *kanonsku novoštokavsku naglasnu normu* uz obilatu podršku svojih suradnika koji su pisali o istoj temi. Međutim, naglasna pitanja o kojima su tada Lj. Jonke, B. Klaić, D. Brozović i M. Hraste raspravljali i danas nisu neaktualna, primjerice naglasak dativa i lokativa ili prijenos naglaska na prednaglasnicu.²⁰ Koliko se u

---

¹⁹ Lj. Jonke, Godišnja skupština Hrvatskog filološkog društva, Jezik, god. 3. (1954.–1955.), br. 3, str. 96.

²⁰ Pitanje naglaska u G mn. ili u 3. osobi mn. prezenta, na sreću, riješeno je u hrvatsku korist.

novosadskom pravopisu odstupilo od *klasične novoštokavske naglasne norme* toliko uzmarka dopušta i Lj. Jonke, ali suradnici su radikalniji od svojega urednika (pa nije teško domisliti da je radikalizam ili potaknut ili dogovorani) pa iskoračuju izvan novosadskih granica. Tako, primjerice, Lj. Jonke 1957. u drugom broju šestoga godišta, u radu Pravopisna komisija o akcentima, vrlo blago piše o tom da su naglasci *kòd mene, kòd tebe, kòd sebe, kòd njega* izjednačeni s književnima *kod mène, kod tèbe, kod sèbe, kod njèga*, a D. Brozović vrlo oštro već u sljedećem broju, trećem, u radu O normiranju književnih naglasaka, oštro postavlja granicu srpskoga i hrvatskoga jezika na tom mjestu smatrajući da su naglasci *kod mène, kod tèbe, kod sèbe, kod njèga* razlikovni za istočnu i zapadnu novoštokavštinu i ne ubrajajući ih u književne naglaske. Zanimljivo je da se D. Brozović u istom članku poziva na princip *elastične stabilnosti* – dakle, posve usklađeno s Lj. Jonkeom.

Kada danas, s udaljenosti od pola stoljeća pogledamo u Jonkeove Jezike, ne ćemo vidjeti ništa što bi odskakalo od svoje suvremenosti – još jednom valja naglasiti da djelatnost hrvatskih jezikoslovaca valja gledati iz njihova vremena, a to je teško vrijeme pritisaka. Pa ako u Jeziku blago i pomirljivo govori o položaju i pravu hrvatskoga jezika u jugoslavenskoj zajednici nazivajući ga *naš jezik, hrvatski ili srpski, hrvatskosrpski* (a posve rijetko hrvatski), ne treba zaboraviti da je baš on poslije Novoga Sada, u čijoj je sjeni uređivao Jezik, izgovorio rečenicu „Spasili smo ijekavcu“ – dakle potpuno svjestan situacije, ravnao je Jezikom i jezikom kako se tada moglo, a to je u danim uvjetima ipak bilo na korist hrvatskoj kulturi i hrvatskomu jeziku.

Posljednji je rad u Jeziku Lj. Jonke objavio u listopadu 1978.,²¹ a bio mu je to i posljednji objavljeni rad za života – preminuo je pola godine poslije, 15. ožujka 1979.

Može se mirne duše reći da je Lj. Jonke Jezikov suradnik ostao sve do svoje smrti.

Sažetak

Sanda Ham, Filozofski fakultet, Osijek
UDK 811.163.42-26(091), znanstveni članak,
primljen 12. svibnja 2007., prihvaćen za tisak 20. svibnja 2007.

Ljudevit Jonke as Editor and Contributor of the Periodical Jezik

The paper presents editorial principles that Lj. Jonke followed in the 17 years he acted as editor of the periodical Jezik. Special attention is paid to Jonke's editorial work in the then conditions of unitarianist and anti-Croatian language politics.

---

²¹ Zasluge i slabosti hrvatskih vukovaca, Jezik, god. 26. (1978.–1979.), br. 1., str. 5.–13.